

УДК 94(477.8)«1933-1953»

РЕПРЕСОВАНИ РЕКТОРИ КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1933-1953 РОКИ)

Ніколаєва Н.Б.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена біографіям ректорів Київського державного університету, репресованих у 1933-1953 рр. Особлива увага приділяється обставинам їх арешту і засудження. Ректори були звинувачені сталінським режимом у «антирадянській діяльності». Значну роль у цій статті відіграє дослідження подробиць арешту і знищення ректорів, обставин їх реабілітації. Вивчення їх біографій є вкрай важливим для з'ясування причин політичних репресій в університеті та їх наслідків для його подальшого розвитку.

Ключові слова: ректори, НКВС, арешти, репресії, чекісти, викладачі.

Постановка проблеми. Пропоноване дослідження присвячене ректорам Київського державного університету, репресованим у 1933-1953 рр. Вони були звинувачені сталінським режимом у «антирадянській діяльності». Частина з них загинула, а частина дивом вижила. Вивчення їх біографій є вкрай важливим для з'ясування причин політичних репресій в університеті та їх наслідків, в т.ч. для подальшого розвитку КДУ.

Стан вивчення теми дослідження. Знайти деяку інформацію про життя і діяльність репресованих ректорів Київського державного університету можна в історіографії та в мережі Інтернет, але все ж її досить-таки небагато. Найбільш повним на сьогодні є дослідження В. Скопенка, В. Короткого, Т. Табенської, І. Тищенко [9]. Історіографія політичних репресій в СРСР проти українських науковців і викладачів щороку збільшується. За період незалежності України було опубліковано важливі збірники документів про репресії серед викладачів м. Києва, де вперше було оприлюднено унікальні документи з колишніх радянських «спецхранів» [8, 12]. Протягом 1991-2011 рр. неодноразово проводилися Всеукраїнські і Міжнародні наукові конференції, де брали участь не лише українські, але й закордонні вчені [11]. Стало набагато більше відомо про «не заретушовані» біографії керівників Комуністичної партії СРСР і УРСР, які до 1991 р. подавалися у значно урізаному вигляді, про репресії партійного керівництва в роки розгулу сталінських політичних репресій. Поступово досліджуються раніше зовсім невідомі біографії чекістів, які здійснювали політичні репресії [12]. Серед найбільш важливих праць про долю репресованих київських викладачів та інтелігенції слід назвати дослідження О. Бажана [1], І. Біласа [2], С. Білоконя [3], К. Довганя [4], В. Заруби [5], Н. Литвина [6], В. Нікольського [7], О. Рубльова [1], Ю. Шаповала [12], Л. Шевченко [13], О. Юркової [14] та багатьох інших. Зазначена тематика викликає значне зацікавлення у науковці, про політичні репресії комуністичного режиму проти української інтелігенції у сталінський період історії ХХ століття вже опубліковано кілька тисяч наукових публікацій, які годі перелічити у цьому огляді [10]. Завдяки цим науковим працям українське суспільство вже знає досить багато про політичні репресії серед керівництва та викладачів вищих навчальних закладів в роки сталінщини.

Актуальність цієї теми полягає в тому, що вона досі була маловивченою і про неї все ще небагато інформації у наукових публікаціях.

Завданням цього дослідження є з'ясувати життєвий шлях ректорів Київського державного університету періоду 1933-1953 рр. та обставини їх арешту і засудження. Особливу увагу у цій статті приділено вивченню подробиць арештів і знищення ректорів, обставин їх реабілітації у 1950-х рр.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що про життєвий шлях репресованих ректорів Київського державного університету все ще мало публікацій, хоча їх згадують в окремих дослідженнях. Отже, ця стаття сприятиме введенню до наукового обігу інформації про їх життєвий шлях і викладацьку роботу, суттєво доповнить досі недостатньо вивчену картину сталінських політичних репресій в Київському державному університеті.

Виклад основного матеріалу. Розповідь про репресії сталінського режиму 1930-1953 рр. проти викладачів Київського університету слід розпочинати з аналізу життєвого шляху ректорів КДУ.

Система державних університетів була відновлена Постановою РНК УСРР від 10 березня 1933 р. «Про організацію на Україні державних університетів». З цього часу і до початку 1950-х рр. посаду ректора університету за офіційними даними займали 9 осіб: Мельников Дмитро Федорович (у 1933-1934 р.), Левік Рувім Самойлович (серпень-жовтень 1934 р.), Кушнар'єв Михайло Андрійович (жовтень 1934-1936 рр.), Зюльков Федір Іванович (1936-1937 рр.), Давидов Іван Дем'янович (липень - осінь 1937 р.), Чупіс Микола Максимович (осінь 1937-1938 рр.), Русько Олексій Микитович (1938-1944 рр.), Штеппа Костянтин Тодосьович (1941-1942 рр., за часів німецької окупації Києва), Бондарчук Володимир Гаврилович (1944-1951 рр.). Показовим є той факт, що із зазначених ректорів не були заарештовані НКВС УРСР за підозрами у «антирадянській діяльності» лише четверо: Д. Мельников, М. Кушнар'єв, М. Чупіс та О. Русько (хоча в свідченнях заарештованих викладачів КДУ в роки Великої терору слідчі НКВС понаписували про двох останніх чимало брехливої інформації про їх «антирадянську діяльність», і це побічно підтверджує наміри щодо їх подальшого арешту). Інші ж ректори КДУ сталінського періоду були в різні роки піддані політичним репресіям, а для деякого з них арешт закінчився розстрілом [9, с. 6-25].

Біографії репресованих ректорів КДУ 1933-1953 рр. варті того, аби зупинитися на них детальніше, бо вони є дуже показовими і демонструють, що більшовицька влада з великою підозрою ставилася до керівників КДУ.

Другий ректор КДУ Левік Рувім Самойлович народився 9 (21) лютого 1889 р. в містечку Ходорів Канівського повіту Київської губернії (тепер Миронівський р-н Київської обл.) у сім'ї службовця. Був філософом, віце-президентом Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів (ВУАМЛІН), директором Інституту філософії ВУАМЛІНу (1930-1933 рр.), ректором Київського державного університету (серпень-жовтень 1934 р.). У 1907 р. закінчив Київське комерційне училище і того ж року вступив на інженерно-будівельний факультет Київського політехнічного інституту (КПІ). У 1908 р. перевівся на механічний факультет КПІ. У 1911 р. вступив до РСДРП (фракція меншовиків). У березні 1914 р. висланий на поселення в Наримський край. У 1917 р. звільнений із заслання. У 1918-1922 рр. навчався в Київському політехнічному інституті, водночас працював інструктором Київської губпрофради. У липні 1919 р. став членом КП (б)У. У 1922 р. зарахований аспірантом кафедри технічної механіки КПІ. У 1923-1924 рр. був деканом механічного факультету, також працював у обкомі профспілки КПІ завідувачем агітпропу. У 1926-1927 рр. керував кафедрою марксизму-ленізму при Всеукраїнській Академії наук. У 1928 р. став членом кафедри марксизму-ленізму Київської філії Українського товариства працівників науки і техніки для сприяння соціалістичному будівництву СРСР. У 1929 р. був заступником завідувача агітпропу ЦК КП (б)У. У 1930 р. призначений заступником директора Українського інституту марксизму-ленізму в Харкові. 1 вересня 1931 р. призначений віце-президентом Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських науково-дослідних інститутів (ВУАМЛІН) і директором Інституту філософії. У 1933 р. виконував обов'язки головного редактора журналу «Прапор марксизму». У 1933 р. у зв'язку з «чисткою» наукових кадрів наприкінці був звільнений з ВУАМЛІНу й працював на одному з харківських заводів заступником партора. У серпні-жовтні 1934 р. займав посаду ректора Київського державного університету [9, с. 198-199].

Із листопада 1934 р. у зв'язку з розпочатим політичним процесом над «Всеукраїнським троцькістським центром» (25 осіб, в основному керівники ВУАМЛІНу), Р.Левік на партзборах Київського університету був виключений з лав КП (б)У й через два дні заарештований. 9 березня 1937 р. він був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок було виконано того самого дня. 30 квітня 1957 р. був реабілітований військовою колегією Верховного Суду СРСР у зв'язку з відсутністю в діях складу злочину [9, с. 199].

Ректор КДУ Зюльков Федір Іванович народився 6 (18) листопада 1887 р. в с. Жупаново Мосальського повіту Калузької губернії (Росія) у бідній селянській родині. У 1918 р. став членом РСДРП (б). У 1920-1922 рр. був політмісатром уряду Далекосхідної республіки та головою

Амурського крайового управління. У березні 1923 р. направлений в Забайкальську область на посаду члена президії губревкому та завідувача відділу комунального господарства. У 1920-1924 рр. був членом Президії крайового комітету ВКП (б), та членом Далекосхідного ЦК. У 1928 р. призначений директором Полтавського землевпорядного технікуму. У 1933 р. переведений до Харкова, де обійняв посаду голови обласної контрольної комісії. У 1934-1935 р. працював першим секретарем Сталінського райкому КП(б)У. У 1935-1936 рр. був заступником наркома освіти УСРР. У 1936-1937 рр. виконував обов'язки ректора Київського державного університету [9, с. 206-207].

У розпал Великого терору 7 липня 1937 р. Ф. Зюльков був виключений з лав ВКП (б) як «викритий ворог народу» і звільнений з роботи. 19 липня 1937 р. був заарештований органами НКВС, а 27 грудня 1937 р. засуджений постановою Особливої наради при НКВС УРСР на п'ять років виправно-трудоих таборів. 22 березня 1942 р. він помер, відбуваючи покарання в Ухтоїжмтаборі. 26 жовтня 1956 р. реабілітований постановою Військового трибуналу КВО від через «відсутність складу злочину» [9, с. 207].

Ректор КДУ Давидов Іван Дем'янович народився у 1896 р. в м. Армавір Краснодарського краю (Росія) у сім'ї робітника. Увійшов до історії, як державний і партійний діяч, начальник управління вищих шкіл Наркомпросу (1936 р.), ректор Київського державного університету (1937 р.). У 1920 р. став членом КП (б)У. У 1936 р. був призначений начальником управління вищих шкіл Народного комісаріату освіти. У липні 1937 р. був призначений ректором Київського державного університету [9, с. 208-209].

28 листопада 1937 р. І.Давидов був заарештований НКВС УРСР та звинувачений в належності до міфічної «антирадянської націоналістичної терористичної організації», що буцімто мала на меті «насильницьке повалення радянської влади на Україні, встановлення фашистської ладу та незалежної держави – України». «Шкідницька» діяльність І.Д. Давидова нібито полягала в затягуванні та зриві будівництва нових навчальних корпусів і гуртожитків, у дезорганізації процесу навчання у вищих навчальних закладах, затримці виплати зарплати професорсько-викладацькому складу й стипендій студентам, вихованні студентів у «буржуазно-націоналістичному дусі». Останнє вбачалося в тому, що, мовляв, І.Д. Давидов згортав роботу з підготовки вчителів російської мови й літератури у вищих навчальних закладах, обмежував викладання російської мови й літератури у школах, уводив твори В. Винниченка, Г. Епіка, М. Хвильового та інших українських письменників у навчальні програми для вищої школи. Звісно, що всі ці обвинувачення були інспіровані слідчими НКВС УРСР. 20 січня 1938 р. за вироком виїзної сесії Військової колегії Верховного суду СРСР І. Давидов був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. У 1962 р. був реабілітований посмертно [9, с. 209].

Окремо слід зупинитися на постаті ректора Київського університету в роки німецької окупації Штепи Костянтина Тодосьовича. Він наро-

дився 3 (15) грудня 1896 р. у м. Лохвиця Полтавської губернії в родині священика. Був істориком, медієвістом, етнографом, професором (з 1927 р.), деканом історичного факультету КДУ (1934 – 1941 рр., з перервами), ректором Київського університету (1941–1942 рр.). У 1915 р. навчався у Полтавській духовній семінарії, закінчивши яку, вступив на історико-філологічний факультет Петроградського університету. Був учасником Першої світової війни, у 1919–1920 рр. воював спочатку в складі Добровольчої армії Військових Сил Півдня Росії генерала Денікіна, а пізніше – в російській армії барона Врангеля. У 1920–1921 рр. учителював у червоноармійській школі м. Ромни, що називалася Військово-інженерною. У 1922 р. після закінчення Ніжинського інституту народної освіти, був зарахований аспірантом новоствореної Науково-дослідної кафедри історії культури і мови при Ніжинському ІНО по секції античної культури. У 1924 р. захистив промоційну працю (праобраз нинішньої кандидатської дисертації) на тему «Учення о демонах в античной и христианской литературе в эпоху зарождения христианства». Восени 1927 р. захистив докторську дисертацію на тему «Нариси з історії античної й християнської демонології: (До питання про походження християнства)». У 1926–1928 рр. був деканом факультету соціального виховання Ніжинського ІНО. У 1930 р. працював викладачем Інституту професійної освіти, що утворився внаслідок чергової насильницької реорганізації колишнього Київського університету Св. Володимира. З 1 лютого 1930 р. був призначений заступником голови Комісії для досліджень з історії Близького Сходу та Візантії (КДІБСВ). 13 лютого – 21 листопада 1934 р. переведений до новоствореного Історико-археологічного інституту, де очолив сектор історії Заходу і Сходу. У 1934–1941 рр. був (із перервами) деканом історичного факультету Київського університету, членом Київ міськради [1, 3, 4, 5, 13, 14].

Під час Великого терору К.Штеппа потрапив «на олівець» чекістам, які ще з часів ніжинського періоду його життя збирали чимало компрометуючих матеріалів за допомогою своїх інформаторів. 8 березня 1938 р. він був заарештований органами НКВС УРСР, протягом 1938–1939 рр. перебував під слідством органів за звинуваченням в «українському буржуазному націоналізмі» та «зв'язках з іноземною розвідкою». Через шість місяців ув'язнення під фізичним і моральним тиском почав «давати свідчення й визнав себе винним». «Зізнався», що «учасники націоналістичної організації» планували «повстання в Києві на чолі з П. Любченком і А. Хвилею, а в перспективі – вбивство Й. Сталіна», та підписав чимало інших подібних нісенітниць, інспірованих чекістами. Собі відводив роль керівника «терористичної групи» в КДУ та Київському педагогічному інституті. Судячи з усього, зважаючи на співпрацю зі слідством (зокрема, за його свідченнями співробітниками НКВС УРСР у 1938 р. була заарештована донька М. Грушевського – Катерина) чекісти вирішили його «помилувати». У 1939 р. після звільнення з тюрми він з підірваним здоров'ям повернувся до роботи в Київському державному університеті [1, 3, 4, 5, 13, 14].

Тим не менше, після тюрми історик не міг сприймати добре радянський режим. У 1941–1942 рр. К. Штеппа не виїхав у евакуацію на Схід, а залишився в окупованому німцями Києві і був призначений ректором реанімованого Київського університету. Незважаючи на те, що більшість викладачів евакуювалися в радянський тил, частина науковців все ж залишилася у Києві. У 1943 р., коли радянська армія стала тиснути німецьку, К. Штеппа покинув Київ разом з німцями і виїхав за кордон. У 1950–1952 рр. він викладав російську мову й літературу в школі, водночас працював в Інституті вивчення історії та культури СРСР (м. Мюнхен). З 1952 р. проживав у США, співробітничав з Американською комісією за визволення, радіостанцією «Свобода», відновив дослідницьку роботу. Помер у Нью-Йорку 19 листопада 1958 р., де й похований на цвинтарі одного з монастирів [9, с. 223–226].

Ректор КДУ Бондарчук Володимир Гаврилович народився 29 липня (11 серпня) 1905 р. в с. Денеші Трояновської волості Волинської губернії (тепер Житомирська обл.) у бідній селянській родині. За фахом – геолог. За своє довге життя встиг побувати на різних посадах і отримати всілякі почесні звання: доктор геолого-мінералогічних наук (з 1941 р.), завідувач кафедри загальної геології (1935–1941, 1944–1951 рр.), ректор (1944–1951 рр.) Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, заступник Голови Ради Міністрів УРСР (1951–1953 рр.), директор Інституту геології АН УРСР (1953–1963 рр.), академік АН УРСР (з 1951 р.), заслужений діяч науки УРСР (з 1970 р.). У 1924 р. закінчив природничо-географічний факультет Житомирського інституту народної освіти. У 1924–1929 рр. навчався в аспірантурі Інституту геологічних наук ВУАН за спеціальністю палеонтологія та стратиграфія. У 1926–1938 рр. за сумісництвом здійснював практичну роботу геолога, старшого геолога, начальника експедицій Геологічного управління УРСР. У 1929 р. захистив дисертацію «Каспійське відкладення на північно-східному узбережжі Азовського моря» й отримав звання наукового співробітника. З 1930 по 1934 рр. обіймав посаду старшого наукового співробітника Інституту геологічних наук ВУАН. У 1930–1935 рр. викладав у Гірничо-геологічному інституті. У вересні 1935 р. перейшов на викладацьку роботу до Київського державного університету [9, с. 231].

У березні 1938 р. в розпал Великого терору В. Бондарчук був заарештований співробітниками НКВС УРСР за звинуваченням у причетності до міфічної «контрреволюційної організації». Через кілька місяців його справу все ж було припинено у зв'язку з відсутністю доказів провини [9, с. 231–232]. Можливо, проводячи репресії влада намагалася залякати і тримати під ідеологічним контролем викладачів і студентів КДУ.

Подальша доля В. Бондарчука склалася в цілому добре. У 1938 р. він захистив кандидатську дисертацію «Четвертинні відкладення УРСР». У 1935–1941 рр. (з перервою) працював завідувачем кафедри загальної геології Київського державного університету та заступником декана геолого-географічного факультету. У лютому 1941 р. захистив докторську дисертацію «Геологічний розвиток рельєфу УРСР». У червні 1941 р. був

призначений проректором Київського університету з навчальної роботи і затверджений у званні доктора геолого-мінералогічних наук. З 7 липня 1941 по вересень 1941 р. (до евакуації з Києва) був ректором Київського державного університету. 26 жовтня 1941 р. – лютий 1944 р. проводив наукову роботу в Інституті геології Узбецького філіалу Академії наук СРСР на посаді професора, керував відділом рудних корисних копалин. У 1944 р. продовжував працювати професором в Київському університеті, завідував кафедрою загальної геології, був проректором із навчальної роботи. З 7 серпня 1944 р. до 15 листопада 1951 р. знову був призначений ректором Київського державного університету. У 1951-1953 рр. обіймав посаду заступника Голови Ради Міністрів УРСР. У червні 1953 р. – липні 1986 р. працював в Інституті геологічних наук АН УРСР, у 1953-1963 рр. був директором цього Інституту. У 1963-1979 рр. працював завідувачем відділом геотектоніки та геології антропогену Інституту геологічних наук АН УРСР. Помер 27 лютого 1993 р. в Києві і був похований на Байковому цвинтарі [9, с. 231-233].

Висновки. З наведеного вище можна зробити висновки, що ректори КДУ сталінського

періоду, як і чимало викладачів університету, не змогли уникнути тогочасних політичних репресій. Вряд чи в світі знайдеться багато вищих навчальних закладів, де стільки ректорів за такий короткий проміжок часу були піддані репресіям. Цим людям довелося жити і працювати в непростий період історії України, коли тиск Комуністичної партії на навчальні заклади і викладачів був настільки потужним, що про будь-яку самостійність у прийнятті рішень говорити не доводилося. Виявилось так, що і ректори, і викладачі, і студенти опинилися в лещатах радянського тоталітарного режиму, що зумовив формування нової радянської освітньої системи (з її перевагами та недоліками). Система мала головне завдання: виховувати ідеологічно перевірені бійців для Комуністичної партії. Така політика спричинила занепад багатьох напрямків вітчизняної освіти і науки, масові політичні репресії серед викладачів. Важкі наслідки від знищення багатьох розумних людей Україна відчуває і досі.

Тішить те, що біографії ректорів КДУ поступово досліджуються, що сприяє відновленню правдивої інформації про їх життя та діяльність.

Список літератури:

1. Бажан О. Г., Данилюк Ю. З., Рубльов О. С. Історія під пресом ідеології // Зневажена Кліо: Зб. на пошану акад. НАН України П. Т. Тронька / Ін-т історії України НАН України; Редкол.: Ю. З. Данилюк (голов. ред.) та ін. – К., 2005. – С. 3-74.
2. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917-1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2-х т. – К.: Либідь: Військо України, 1994. – Кн. 1. – 422 с.; Кн. 2. – 428 с.
3. Білокін С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917-1941 рр.): Джерелознавче дослідження. – К., 1999. – 447 с.
4. Довгань К. Г. Київський університет в умовах посилення сталінського тоталітарного режиму (1933-1941 рр.). Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2008 р.
5. Заруба В. Знищення київської школи істориків М. Грушевського: За матеріалами архіву ВУАН // Сучасність. – 1996. – № 5. – С. 105-116.
6. Литвин Н. М. Політичні репресії проти наукової інтелігенції в радянській Україні в 1920-1930-х роках (ідеологічні аспекти проблеми). Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2006.
7. Нікольський В. М. Репресивна діяльність органів державної безпеки СРСР в Україні (кінець 1920-х – 1950-ті рр.). Історико-статистичне дослідження. – Донецьк: Видавництво Донецького національного університету, 2003. – 624 с. Дис. на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. – Донецький національний університет. – Донецьк, 2003.
8. Остання адреса: Розстріли соловецьких в'язнів з України у 1937-1938 рр.: У 2-х т. / Упоряд.: С. Кокін та ін.; Відп. ред. Ю. Шаповал. – К.: Сфера, 2003. – Т. 1. – 471 с.; Т. 2. – С. 473-1093.
9. Ректори Київського університету. 1834-2006 / КНУТШ; В. В. Скопенко, В. А. Короткий, Т. В. Табенська, І. І. Тіщенко, Л. В. Шевченко. – Київ: Либідь, 2006.
10. Репресії в Україні. Бібліографічний покажчик / Упор. Є. Бабич, В. Патока. – К., «Смолоскип», 2007. – 520 с.
11. Тоталітарна держава і політичні репресії в Україні у 20-80-і роки: Матеріали міжнарод. наук. конф., Київ, 15-16 вересня 1994 р. / НАНУ: Ін-т історії України НАНУ, Ін-т держави і права; Всеукр. та Київське т-во політв'язнів і репресованих; Редкол.: П. П. Панченко (гол.), Є. В. Пронюк (співгол.) та ін. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 1998. – 290 с.
12. Шаповал Ю., Пристайко В., Золотарьов В. ЧК-ГПУ-НКВД в Україні: особи, факти, документи. – К.: Абрис, 1997. – 608 с.
13. Шевченко Л. В. Доля керівників Київського університету в 30-і рр. ХХ ст. // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Зб. статей / Ін-т історії України НАН України та ін.; Редкол.: П. Т. Тронько (відп. ред.) та ін. – К., 2002. – Вип. 20-21. – С. 511-527.
14. Юркова О. Київська історична школа М.С. Грушевського: доля науковців // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 1998. – № 1/2. – С. 263-280.

Николаева Н.Б.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

РЕПРЕССИРОВАННЫЕ РЕКТОРЫ КИЕВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА (1933-1953 ГОДА)

Аннотация

Статья посвящена биографиям репрессированных в 1933-1953 гг. ректоров Киевского государственного университета. Особое внимание уделяется обстоятельствам их ареста и осуждения. Ректоры были обвинены сталинским режимом в «антисоветской деятельности». Значительную роль в этой статье играет исследование подробностей ареста и уничтожения ректоров, обстоятельств их реабилитации. Изучение их биографий крайне важно для выяснения причин политических репрессий в университете и их последствий для его дальнейшего развития.

Ключевые слова: ректоры, НКВД, аресты, репрессии, чекисты, преподаватели.

Nikolaeva N.B.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

REPRESSED RECTORS OF KYIV STATE UNIVERSITY IN 1933-1953

Summary

This article is devoted to biographies of the rectors of Kiev State University, repressed in 1933-1953. The special attention is paid to the circumstances of their arrests and conviction. Rectors were accused by Stalin's regime of «anti-Soviet activity». The significant role in this article plays the research of details of the arrest and eliminating of rectors, the circumstances of their rehabilitation. Studying their biographies is essential to determine the causes of political repression in the University and their implications for its future development.

Keywords: rectors, the NKVD, arrests, repressions, secret police, lecturers.